

Токарєва Катерина Олегівна

*кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник
НДІ правового забезпечення інноваційного розвитку
НАПрН України, доцент кафедри правоохоронної діяльності
та поліціїстики ХНУВС*

МОНІТОРИНГ ДЕРЖАВНОЇ ДОПОМОГИ СУБ'ЄКТАМ ГОСПОДАРЮВАННЯ: ПРАВОВІ АСПЕКТИ

У представленій публікації розкрито правові аспекти проведення моніторингу державної допомоги суб'єктам господарювання. Проаналізовано правовий статус АМК у цій сфері. Наголошено на неузгодженості приписів Закону України «Про державну допомогу суб'єктам господарювання» та положень податкового законодавства України щодо надання окремих форм такої допомоги.

Ключові слова: державна допомога, суб'єкти господарювання, моніторинг.

Tokarieva Kateryna

*PhD, Senior researcher of the Scientific and Research Institute of
Providing Legal Framework for the Innovative Development of NALS
of Ukraine, Associate Professor of Law Enforcement and Police
of Kharkiv National University of Internal Affairs*

MONITORING OF STATE AID TO BUSINESS ENTITIES: LEGAL ASPECTS

The presented publication reveals the legal aspects of monitoring state aid to economic entities. The legal status of the AISW in this area is analyzed. It is emphasized that the provisions of the Law of Ukraine «On State Aid to Business Entities» and the provisions of the tax legislation of Ukraine on the provision of certain forms of such assistance are inconsistent.

Keywords: state aid, business entities, monitoring.

Відповідно до ст. 8 Закону України «Про державну допомогу суб'єктам господарювання» [1] одним з повноважень Уповноважено-

го органу, яким є Антимонопольний комітет України (далі – АМК), є прийняття рішення про проведення моніторингу державної допомоги. Метою проведення моніторингу державної допомоги є здійснення контролю за дотриманням вимог Закону та рішень АМК, а також підготовка та подання звітності про державну допомогу, забезпечення прозорості надання суб'єктам господарювання державної допомоги, інформування всіх заінтересованих осіб про державну допомогу, забезпечення ефективності функціонування системи державної допомоги в Україні, захисту та розвитку конкуренції [3, п. 2]. Законодавець виділяє такі завдання проведення моніторингу державної допомоги, як-то: (1) збирання та проведення аналізу інформації про заходи з підтримки суб'єктів господарювання за рахунок ресурсів держави чи місцевих ресурсів; (2) забезпечення постійного контролю за дотриманням надавачами та отримувачами допомоги вимог законодавства щодо окремих категорій та форм державної допомоги, допустимої інтенсивності державної допомоги, допустимих витрат, допустимого рівня накопичення сум допомоги отримувачами, інших характеристик державної допомоги; (3) забезпечення контролю за державною допомогою, надавачі якої звільнені від обов'язку повідомлення Уповноваженого органу відповідно до ч. 3 ст. 9 Закону, та незначною державною допомогою, визначеною в п. 9 ч. 1 ст. 1 Закону; (4) підготовка, подання та оприлюднення звітності про державну допомогу; (5) формування та ведення реєстру державної допомоги [3, п. 7].

При цьому результати моніторингу використовуються АМК для:

- підготовки пропозицій та рекомендацій надавачам державної допомоги;

- розроблення та внесення в установленому порядку Кабінету Міністрів України пропозицій щодо прийняття нормативно-правових актів з питань державної допомоги та/або внесення змін до існуючих;

- встановлення відповідно до ст. 7 Закону умов для звільнення від обов'язку повідомлення про державну допомогу окремих груп надавачів категорій державної допомоги та/або виключення надавачів окремих категорій державної допомоги з тих, що звільнені від такого обов'язку;

– підготовки роз'яснень та узагальнень з питань застосування законодавства у сфері державної допомоги;

– формування та ведення карти регіонального розподілу державної допомоги [3, п. 8]. Наведене дозволяє стверджувати, що застосування такого методу контролю як моніторинг у сфері надання державної допомоги суб'єктам господарювання, спрямоване не лише на перевірку учасників правовідносин щодо державної підтримки (допомоги), а й оцінки та перспективного планування діяльності АМК щодо удосконалення чинного законодавства у сфері надання державної допомоги й надання роз'яснень щодо застосування такого законодавства.

Також в контексті проведення моніторингу державної допомоги АМК важливо акцентувати увагу на таких суб'єктах, як надавачі державної допомоги. До них належать: органи влади, органи місцевого самоврядування, органи адміністративно-господарського управління та контролю, а також юридичні особи, що діють від їх імені, уповноважені розпоряджатися ресурсами держави чи місцевими ресурсами і ініціюють та/або надають державну допомогу [4, п. 6 ч. 1 ст. 1]. Вказані учасники зобов'язані щорічно надавати інформацію про надану державну допомогу, про державну допомогу, надавачі якої згідно із Законом звільнені від обов'язку повідомлення про неї як про нову державну допомогу, а також інформації про незначну державну допомогу [3, абз. 1 п. 9].

Порядок, форми та вимоги щодо подання АМК України інформації про чинну державну допомогу суб'єктам господарювання регламентовано Розпорядження Антимонопольного комітету України від 28.12.2015 № 43-рп [3]. У вказаному акті зазначено строки та види інформації, яку мають подавати надавачі держдопомоги АМК. Згідно з п. 15 цього Розпорядження, якщо надавач державної допомоги не подав Уповноваженому органу інформацію про чинну державну допомогу в установленний Законом строк, Уповноважений орган надсилає йому письмову вимогу щодо подання протягом 30 днів такої інформації та підтвердних документів про надання державної допомоги.

У рамках проведення моніторингу Уповноважений орган може отримувати інформацію про державну допомогу з інших джерел (органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, органів

адміністративно-господарського управління та контролю, суб'єктів господарювання, громадян, об'єднань, установ, організацій, що не є надавачами державної допомоги, яка подається в довільній формі та на яку не поширюються вимоги щодо порядку подання та оформлення повідомлень про державну допомогу [3, п. 12]. З огляду на викладене, можемо зробити висновок, що інформацію про допомогу суб'єктам господарювання для АМК можуть подавати як надавачі такої допомоги, так і будь-які інші особи. Однак для надавачів допомоги – це законодавчо встановлений обов'язок, а для всіх інших суб'єктів – право.

При цьому інформація, отримана інших джерел обов'язково проходить попередню перевірку АМК на предмет: а) ймовірної належності виявлених (повідомлених) заходів підтримки суб'єктів господарювання за рахунок ресурсів держави чи місцевих ресурсів до незаконної державної допомоги; б) наявності ознак того, що чинна державна допомога не є або не може вважатись допустимою для конкуренції; в) наявності обґрунтованих підозр щодо неналежного використання державної допомоги [3, п. 13]. Строк проведення Уповноваженим органом попередньої перевірки та аналізу інформації про державну допомогу не повинен перевищувати 30 днів з моменту отримання повідомлення. За результатами попередньої перевірки АМК:

- проводить поглиблений аналіз в порядку, у разі висновку про ймовірну належність виявлених (повідомлених) заходів підтримки до незаконної державної допомоги;

- проводить поглиблений аналіз інформації у разі висновку щодо обґрунтованості підозр щодо неналежного використання державної допомоги;

- проводить перегляд чинної державної допомоги у разі виявлення ознак того, що чинна державна допомога не є або більше не може вважатись допустимою для конкуренції;

- направляє заявнику не пізніше 30 днів з дня отримання повідомлення, відповідь про неналежність повідомлених заходів підтримки до незаконної державної допомоги, відсутність підстав для перегляду чинної державної допомоги або необґрунтованість інформації

про неналежне використання державної допомоги [3, п. 17]. Фактично після проведення попередньої перевірки інформації, отриманої від заявників, Уповноважений орган продовжує аналізувати інформацію й має певним чином відреагувати (переглянути чинну державну допомогу, якщо вона характеризується ознаками недопустимості для конкуренції, або ж направити відповідь заявнику з питань державної допомоги суб'єктам господарювання.

На переконання Г. Г. Єрко, доцільним та актуальним є запровадження у сфері надання державної підтримки двох видів моніторингу. Зокрема, йдеться про:

- попередній моніторинг, метою проведення якого є вивчення впливу такої підтримки на економічну конкуренцію в державі і суб'єктом проведення якого має бути АМК України;

- підсумковий моніторинг, спрямований на виявлення результатів її впливу на економічний та соціальний розвиток країни, суб'єктом його проведення має виступати Міністерство економічного розвитку і торгівлі України [1, с. 122]. Як вбачається, в цій ситуації логічно вести мову про встановлення відповідних контрольних заходів за діяльністю АМК України у сфері надання державної допомоги суб'єктам господарювання. Справа в тому, що наразі АМК є уповноваженим органом з питань надання державної допомоги й саме цей орган розглядає повідомлення про нову державну допомогу, перевіряє отримувача такої допомоги (суб'єкта господарювання) на відповідність законодавчим вимогам й приймає рішення стосовно надання державної допомоги [4, ст. 8]. Фактично, вся діяльність стосовно надання державної допомоги сконцентрована в АМК.

На підставі викладеного зазначимо, що серед контрольних заходів у сфері державної допомоги, Законом України «Про державну допомогу суб'єктам господарювання» передбачено лише проведення моніторингу державної допомоги Антимонопольним комітетом України. У той же час, як ми вже вказували за текстом, форми державної допомоги, закріплені у ст. 4 наведеного нормативно-правового акта, за своєю суттю є різними й їх надання регламентовано іншими законами. Так, питання щодо надання таких форм державної допомоги суб'єктам господарювання, як податкова пільга, відстрочення та розстрочення

сплати податків урегульовано нормами Податкового кодексу України (далі – ПК України). Зокрема, у ст. 30 ПК України регламентовано поняття, підстави встановлення та порядок використання податкових пільг суб'єктами господарської діяльності. Згідно з п. 30.5 ст. 30 цього кодексу, податкові пільги, порядок та підстави їх надання встановлюються (з урахуванням вимог законодавства України про захист економічної конкуренції) виключно цим кодексом, рішеннями Верховної Ради Автономної Республіки Крим та органів місцевого самоврядування, прийнятими відповідно до ПК України [2].

Відповідно до п. 30.8 ст. 30 ПК України [2] контролюючі органи здійснюють контроль за правильністю надання та обліку податкових пільг, а також їх цільовим використанням, за наявності законодавчого визначення напрямів використання (щодо умовних податкових пільг) та своєчасним поверненням коштів, не сплачених до бюджету внаслідок надання пільги, у разі її надання на поворотній основі. Отже, контроль за наданням такої державної допомоги здійснює не Антимонопольний комітет України, а безпосередньо Державна податкова служба України.

В цій ситуації простежується певна неузгодженість приписів Закону України «Про державну допомогу суб'єктам господарювання» та положень податкового законодавства України. Так, відповідно до вищевказаного закону рішення про надання державної допомоги суб'єкту підприємництва приймає АМК, однак, як ми продемонстрували вище, рішення про надання податкових пільг приймає контролюючий орган. На нашу думку, вказані положення потребують відповідного узгодження.

ЛІТЕРАТУРА

1. Єрко Г. Г., Рядінська В. О. Правове регулювання надання державної фінансової підтримки в Україні: монографія. Київ: ТОВ «Нілан-ЛІТД», 2016. 168 с.
2. Податковий кодекс України від 2.12.2010 р. № 2755-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17/conv#n227>
3. Порядок проведення моніторингу державної допомоги суб'єктам господарювання: затв. Розпорядженням Антимонопольного комітету України від 28.12.2015 р. № 43-рп. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0140-16#n16>

4. Про державну допомогу суб'єктам господарювання: Закон України від 01.07.2014 р. № 1555-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1555-18#Text>

REFERENCES

1. Yerko H. H., Riadinska V. O. (2016). *Pravove rehuliuвання nadannia derzhavnoi finansovoi pidtrymky v Ukraini*. Kyiv: TOV «Nilan-LTD» [in Ukrainian].

2. Podatkovyi kodeks Ukrainy vid 2.12.2010 r. № 2755-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17/conv#n227> [in Ukrainian].

3. Poriadok provedennia monitorynhu derzhavnoi dopomohy subiektam hospodariuvannia: zatv. Rozporiadzhenniam Antymonopolnoho komitetu Ukrainy vid 28.12.2015 r. № 43-rp. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0140-16#n16> [in Ukrainian].

4. Pro derzhavnu dopomohu subiektam hospodariuvannia: Zakon Ukrainy vid 01.07.2014 r. № 1555-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1555-18#Text> [in Ukrainian].

Філь Ірина Олексіївна

студент 4 курсу 5 факультету

Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

Шовкопляс Ганна Миколаївна

*кандидат юридичних наук, науковий співробітник НДІ
правового забезпечення інноваційного розвитку НАПрН України,*

*доцент кафедри господарського права Національного
юридичного університету імені Ярослава Мудрого*

ORCID: 0000-0003-0313-8606

ПРОБЛЕМИ МАЛОГО БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ

Малий бізнес є опорою економічного зростання держави. Він відіграє важливу роль у формуванні бюджету держави, підвищенні рівня зайнятості населення, забезпеченні загально необхідних товарів та послуг, за для задоволення суспільно необхідних потреб. Сприяє інноваційному розвитку країни та можливості конкуренції на міжнародному рівні. Він також забезпечує належну конкурентоспроможність середнього бізнесу.